

Komplexný rozvoj osobnosti

Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove

Učebné texty – Dejepis

TC: Reformácia v Uhorsku a na Slovensku, vznik ECAV

Autor: PhDr. Marián Damankoš, PhD.

Téma 3: Žilinská synoda v roku 1610

ŽILINSKÁ A SPIŠSKOPODHRADSKÁ SYNODA V ROKOCH 1610 A 1614

Príprava synody

Palatín Juraj Turzo, ako dobrý evanjelik, ale aj šikovný diplomat, si veľmi dobre uvedomoval neúnosné postavenie, v ktorom sa uhorskí evanjelici nachádzali na začiatku 17. storočia. Keďže nemali vlastnú cirkevnú organizáciu, boli otvorení rôznym, teologicky neprijateľným, reformačným smerom nehovoriac už o útokoch začínajúcej protireformácie. Preto sa Turzo, spolu s bytčianskym

Synoda je najvyšším a zákonodárnym orgánom v evanjelickej cirkvi, ktorý rozhoduje o najdôležitejších vieroučných, bohoslužobných, organizačných a hospodárskych otázkach fungovania cirkvi.

farárom a seniorom Eliášom Lánim pustili do prípravy na zvolanie prvej evanjelickej synody.

Prvý krok v tomto smere urobil Eliáš Láni ešte v roku 1608, keď 18. marca zvolal poradu turčianskeho bratstva (dnes seniorátu) do Turčianskeho svätého Martina. Na nej vyzval turčianske bratstvo, aby k augsburskému vyznaniu, podobne ako nemeckí evanjelici, pripojili aj Knihu svornosti. Toto rozhodnutie umožňovalo jednoznačnú a nezameniteľnú definíciu evanjelickej vierouky a takpovediac, po teologickej stránke, pripravilo cestu k zvolaniu synody a organizačnému zabezpečeniu evanjelickej cirkvi.

Knih svornosti (Liber Concordiae) je zbierka evanjelických vierovyznaní vydaná v roku 1580 v Drážďanoch. Je zložená z týchto častí:

1. Tri ekumenické symboly: Apoštolské vierovyznanie, Nicejské vierovyznanie, Atanáziovo vierovyznanie;
2. Augsburská konfesia;
3. Apológia, t.j. obrana Augsburskej konfesie;
4. Šmalkaldské články (t.j. články učenia);
5. Rozprava o pápežovej moci a prvenstve;
6. Malý katechizmus;
7. Veľký katechizmus;
8. Formula svornosti.

Definitívne rozhodnutie zvolať synodu do Žiliny padlo na porade v Sučanoch 7. augusta 1609. V Sučanoch padlo aj rozhodnutie o tom, že cieľom synody bude organizačné osamostatnenie sa evanjelickej cirkvi v Uhorsku.

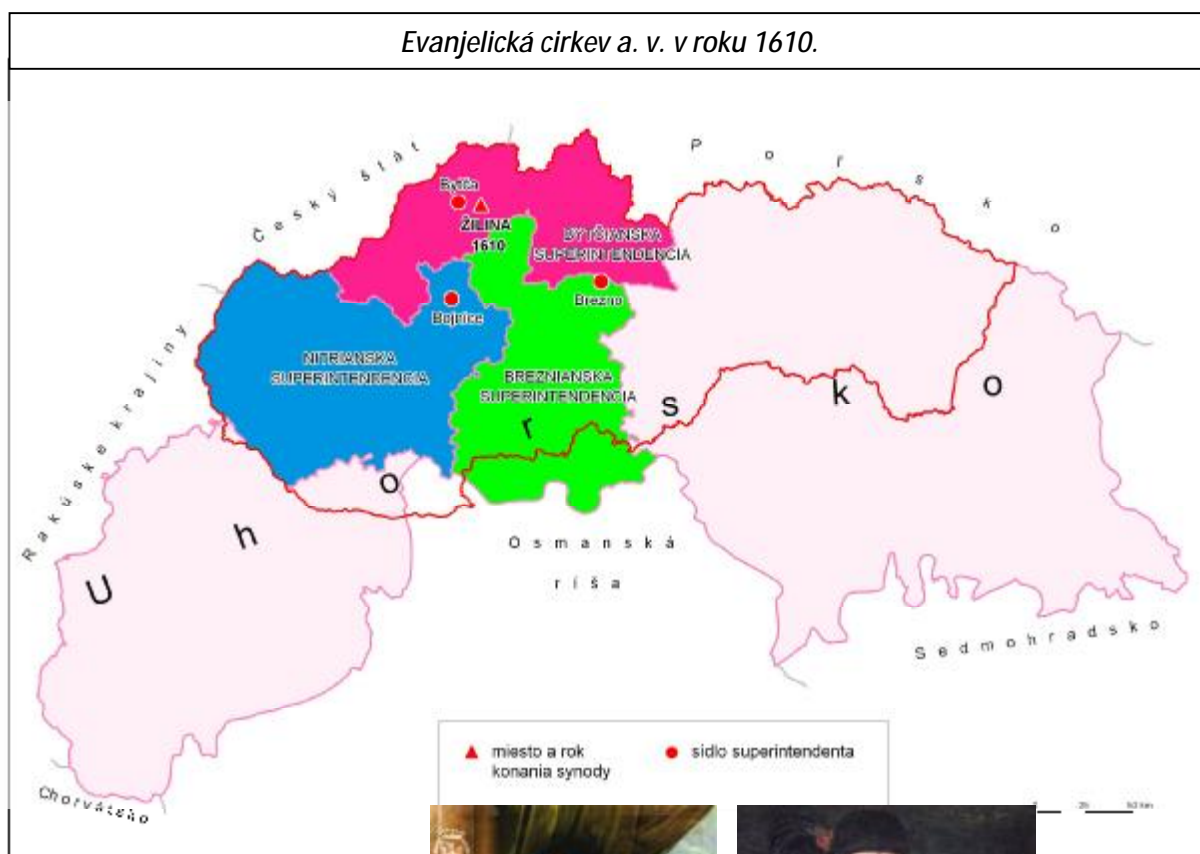
Priebeh synody

Samotná synoda sa konala 28.-30. marca 1610. Palatín Turzo na ňu pozval zástupcov 13 uhorských stolíc, kráľovských miest a 11 kontuberní (seniorátov). Prítomní kňazi zastupovali 419, väčšinou slovenských, cirkevných zborov.

Program synody bol veľmi jednoduchý. Po slávnostnom otvorení, speve nábožných piesní a modlitbách sa synodálom prihovril Juraj Turzo. Vysvetlil význam uznesení prijatých uhorským snemom a predstavil návrh na vytvorenie samostatnej cirkevnej organizácie. V priebehu ďalšieho rokovania došlo k dohode o vytvorení troch superintendencií a začali sa prerokovávať návrhy kánonov (zákonov), ktoré ako návrh

vypracoval pravdepodobne Eliáš Láni. Synoda prijala 16 zákonných článkov, ktorými po organizačnej stránke ustanovili evanjelickú cirkev augsburského vyznania v Uhorsku a v rámci nej vytvorili tri superintendencie pre oblasť dnešného stredného a západného Slovenska. Nasledovala voľba a inštalácia prvých superintendentov:

1. Pre Liptov, Oravu a Trenčín bol zvolený bytčiansky farár Eliáš Láni;
2. Pre Turiec, Novohrad, Zvolen a Hont brezniansky farár Samuel Melík;
3. Pre Tekov, Nitru a Prešporok prešporský farár Izák Abrahamides.

© Václav Benet, Dobruška, Nizozemsko

Eliáš Láni

Juraj Thurzo

Synoda v Spišskom Podhradí (1614)

Synoda v Žiline po organizačnej a vieroučnej stránke dotvorila evanjelickú cirkev na území dnešného stredného a juhozápadného Slovenska. Územie východného Slovenska malo v tomto smere za sebou bohatší vývoj. Prvé pokusy o spoločnú koordináciu v otázkach vieroučných a organizačných na tomto území a najmä pre mestá Pentapolitany (Košice, Levoča, Prešov, Bardejov a Sabinov) vykonala už Prešovská synoda v roku 1546, na ktorej bol zvolený aj prvý senior (Michal Radašín). Jednotu v učení zase predstavovalo Confessio Pentapolitana (1549). Začiatkom 17. storočia a po prijatí zákonov na Žilinskej synode, bolo však potrebné zosúladiť, najmä po organizačnej stránke, aj územie východného Slovenska s ostatnými časťami Slovenska. Dobudovanie organizačnej štruktúry evanjelikov na východe Slovenska preto vykonala synoda v Spišskom Podhradí, ktorá sa zaoberala organizačnými a vieroučnými záležitosťami evanjelikov na Spiši a v Šariši. Pri jej zriadení zohral významnú úlohu spišskopodhradský farár Štefan Xylander, ktorý ju začal pripravovať spolu s Jurajom Thurzom a levočským nemeckým farárom Petrom Zablerom. Definitívne rozhodnutie zvolať učinil až Krištof Thurzo (Jurajov brat), ktorý synodu zvolal na 22. januára 1614 do Spišského Podhradia. Synoda akceptovala podobné zákony ako jej predchodkyňa v Žiline a zvolila si svojich superintendentov. Za superintendenta Spišskej a Šarišskej stolice bol zvolený Štefan Xylander a superintendentom piatich slobodných kráľovských miest sa stal Peter Zabler z Levoče.

Najvýznamnejšie evanjelické synody

Prešov (1546)	prijaté vieroučné Prešovské články;
Trenčín (1580)	prijaté články učenia na základe Augsburského vyznania;
Žilina (1610)	organizačné a vieroučné usporiadanie stredného a juhozápadného Slovenska;
Sp. Podhradie (1614)	organizačné a vieroučné usporiadanie východného Slovenska;
Ružomberok (1707)	obnova cirkvi po rekatolizácii a odsúdenie pietizmu;
Pešť (1791)	obnova organizačného usporiadanie cirkvi po Tolerančnom patente, odmietnutie spojenia s kalvíni;
Budapešť (1891)	nová cirkevná ústava, menšie územné zmeny, maďarizácia cirkvi;
Trenč. Teplice (1921)	organizačné usporiadanie cirkvi po vzniku ČSR;
Modra (1948-51)	nová ústava po nástupe komunizmu;
L. Hrádok (1991-93)	prijatie novej cirkevnej ústavy po páde komunizmu v roku 1989.

Úlohy:

1. *Opíšte politické okolnosti zvolania Žilinskej synody. Aké politické a vojenské udalosti umožnili jej zvolanie.*

Agentúra
Ministerstva školstva SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Komplexný rozvoj osobnosti

Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove

Učebné texty – Dejepis

TC: Reformácia v Uhorsku a na Slovensku, vznik ECAV

Autor: PhDr. Marián Damankoš, PhD.

Téma 3: Žilinská synoda v roku 1610

2. *Napište tri dôležité oblasti, pre ktoré bolo zvolanie Žilinskej synody potrebné.*
3. *Porovnajzte stav evanjelickej cirkvi na strednom, juhozápadnom a východnom Slovensku. V čom bol vývoj týchto regiónov odlišný. Porovnajzte obdobie a spôsob príchodu reformácie na východné Slovensko s ostatnými časťami Slovenska. Porovnajzte ustanovenia Žilinskej synody s ustanoveniami Confessio Pentapolitana. Nájdite podobnosti a odlišnosti.*
4. *Preštudujte si ustanovenia (zákony) Žilinskej synody a na ich základe urobte poradie troch najdôležitejších oblastí, ktoré synoda považovala za potrebné uzákoniť.*

Zákony Žilinskej synody (1610)

(vybrané časti podľa D. Veselého)

1. Superintendenti, dozorcovia a seniori si majú všemožne dať záležať, aby čistým pravoverným učením a bezúhonnosťou života i mravov mohli svietiť svetlom ostatným pastierom a stádu.
2. Majú každoročne sami navštevovať cirkvi, a to ako len budú môcť alebo prostredníctvom svojich seniorov. Majú byť prítomní každoročne na kňazských zhromaždeniach.
3. Na vizitáciách majú zisťovať, ako kazatelia vyučujú, či vedú ľud k modlitbám a katechizáciám. Majú skúmať mravno-náboženský život kazateľov a ich vzťahy s cirkevníkmi.
4. Všetky dôchodky kostolov, fár, škôl a nehnuteľností majú evidovať a chrániť.
5. Kazateľov a učiteľov majú brániť proti každému bezpráviu a pohaneniu.
6. Majú ustáliť jednotné obrady a agendu. Maďarských kazateľov netreba nútiť, aby nosili kamže.
7. Kandidátov súcich vekom a bezúhonnosťou života majú komisionálne skúšať a vysvätiť podľa poriadku wittenberskej cirkvi. V záujme prehlbovania vedomostí môžu ísť do zahraničia, a to s odporúčaním superintendentov. Pred vysvätením musia bezvýhradne podpísať Knihu svornosti.
8. V prípade zákonného vyšetovania nech si superintendenti prizvú práva znalé, ale nezainteresované osoby.
9. Pri súdení nepravého učenia, cudzoložstva a iných mimoriadnych hriechov niektorého kňaza nech si superintendent zvolá mužov znalých práva, ktorí preskúmajú vinu a usvedčeného zbavia hodností, vylúčia, odnímu mu plat a odovzdajú politickej vrchnosti na potrestanie. Menšie prečiny nech odovzdajú seniorom a inšpektorom.
10. Kňaz na faru povolaný má sa najprv predstaviť superintendentovi, inšpektorovi a seniorovi, aby preukázal, že má zákonné povolanie a osvedčil svoj súhlas v živote a v učení.
11. Kto je vo svojom bratstve nespokojný s rozsudkom seniora a jeho dekanov, môže sa odvolať k superintendentovi, ktorý ho posúdi a môže dať preskúmať v tom istom alebo inom bratstve.
12. Superintendent má spravovať a súdiť nie podľa prívátnej chuťky a osobnej mienky, ale podľa zákonov. Zatvrdilých po jednom alebo druhom napomenutí nech vyobcuje a o svojom rozhodnutí informuje vrchnosť, seniorov a inšpektorov.
13. Predvolanie kňaza má superintendentovi vybaviť senior alebo inšpektor prostredníctvom iného kňaza.
14. Politická vrchnosť má na požiadanie superintendenta alebo inšpektora zastať sa a chrániť superintendentov, inšpektorov alebo farárov pred urážkami.
15. Výsady, predpráva a slobody niektorých bratstiev, ak sa neprotivia ustanoveniam synody, nech ostanú v úžitku.
16. Na zachovanie predneseného bola superintendentom predpísaná prísaha.